

ХУЛОСАИ

шурои диссертатсионии 6D.KOA-020 назди
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илм

Парвандаи аттестатсионии № _____

Қарори шурои диссертатсионӣ аз 06.02.2025, № 82

Чихати сазовор донишманди Искандари Ориф, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ.

Диссертатсияи Искандари Ориф дар мавзӯи «Масъалаҳои интисоби ашъори Абдуллоҳи Ансорӣ ва хусусиятҳои ғоявию бадеии онҳо» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик; равобитаи адабӣ дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D.KOA-020-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (734025, шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17; фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 7-уми январи соли 2022, таҳти № 23) 29-уми ноябри соли 2024, суратмаҷлисӣ № 72 ба ҳимоя қабул гардидааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ Искандари Ориф 16-уми октябри соли 1991 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таваллуд шудааст. Соли 2015 Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро бо ихтисоси филолог, муаллим хатм кардааст.

Аз 1-уми октябри соли 2016 то ҳол дар Муассисаи давлатии «Сарредкасияи илмӣ Энсиклопедияи Миллии Тоҷик» фаъолият дорад.

Искандари Ориф солҳои 2016-2019 ба ҳайси аспиранти шӯбаи рӯзонаи кафедраи таърихи адабиёти тоҷики факултети филологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба корҳои илмӣ таҳқиқӣ машғул шудааст..

Диссертатсия дар назди кафедраи таърихи адабиёти тоҷики факултети филологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон анҷом ёфтааст.

Роҳбари илмӣ: доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи таърихи адабиёти тоҷики факултети филологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон **Мисбоҳиддини Нарзиқул.**

Муқарризи расмӣ: Солеҳов Шамсиддин Аслиддинович – доктори илмҳои филологӣ, профессор, мудири кафедраи назария ва таърихи адабиёти Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни ва

Махмадалиева Муҳаббат Раҳмоновна – номзади илмҳои филологӣ, саромӯзгори кафедраи адабиёти тоҷики Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав» ба диссертатсия тақризи мусбат пешниҳод намудаанд.

Муассисаи пешбар – Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакии Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон дар тақризи мусбати худ, ки аз ҷониби раиси ҷаласа – мудири шуъбаи таърихи адабиёт, доктори илмҳои филологӣ Юсуфов Умриддин Абдукофиевич, эксперт – номзади илмҳои филологӣ, ходими пешбари илмии шуъбаи мазкур Маликова Анзурат Саъдуллоевна, котиби илмии ҷаласа – номзади илмҳои филологӣ Давлатова Холида ва имзою муҳри директори муассиса, доктори илмҳои филологӣ, профессор Шарифзода Фарангис Худой пешниҳод шудааст, қайд намудааст, ки диссертатсияи Искандари Ориф дар мавзуи «Масъалаҳои интисоби ашъори Абдуллоҳи Ансорӣ ва хусусиятҳои ғоявию бадеии онҳо» ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти № 267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он ба дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик; равобити адабӣ сазовор мебошад.

Муқарризон ва муассисаи пешбар бо дарназардошти талаботи бандҳои 67-70 ва 74-75-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти № 267 тасдиқ шудааст, интиҳоб ва таъин гардидаанд. Интиҳоби муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар бо он асоснок мегардад, ки онҳо бевосита мутахассисони соҳаи адабиётшиносӣ буда, пайваста ба пажӯҳишҳои илмӣ машғуланд ва дар ин самт асару мақолаҳои зиёде таълиф кардаанд, ки муҳтавои онҳо ба мавзуи диссертатсияи мазкур иртиботи қавӣ дорад.

Довталаби дараҷаи илмӣ доир ба мавзуи диссертатсия 8 мақолаи илмӣ ба нашр расонидааст, ки аз ин номгӯй 4 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон чоп шудааст. Маводи нашргардида нуктаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва мазмуни диссертатсияро инъикос намуда, саҳми шахсии муаллифро исбот менамояд.

**I. Таълифоти муаллиф дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи
Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии
Тоҷикистон:**

- [1-М]. Нарзиқул, М., Ориф, И. Заминаҳои шоиронагии каломи Хоҷа Абдуллоҳи Ансорӣ / М. Нарзиқул, И. Ориф // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2017. – № 4/6. – С. 165-171.
- [2-М]. Ориф, И. Ашъори Хоҷа Абдуллоҳи Ансорӣ дар сарчашмаҳои муътамад / И. Ориф // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2020. – № 5. – С. 281-287.
- [3-М]. Ориф, И. Вазъи забон ва муҳити адабии замони зиндагии Хоҷа Абдуллоҳи Ансорӣ / И. Ориф // Паёми Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ. Бахши илмҳои таърих ва бостоншиносӣ, педагогика ва филология. – Душанбе, 2024. – № 1 (34). – С. 94-100.
- [4-М]. Ориф, И. Вижагиҳои сабки ашъори Абдуллоҳи Ансорӣ / И. Ориф // Паёми Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ. Бахши илмҳои таърих ва бостоншиносӣ, педагогика ва филология. – Душанбе, 2024. – № 3 (36). – С. 254-259.

II. Мақолаҳои муаллиф дар маҷмуа ва нашрияҳои дигари илмӣ:

- [5-М]. Ориф, И. Ашъори Хоҷа Абдуллоҳи Ансорӣ дар хилоли осори насрии ӯ / И. Ориф // Маводи Ҷамоиши байналмилалӣ «Вазни арӯз ва таҳаввули он дар шеъри форсии тоҷикӣ» бахшида ба 80-солагии доктори илмҳои филологӣ, профессор Урватулло Тоиров. – Душанбе, 2022. – С. 64-73.
- [6-М]. Ориф, И. Рубоиёти сайёр ва интисоби баъзеи онҳо ба Абдуллоҳи Ансорӣ / И. Ориф // Маводи конференсияи ҷумҳуривии илмию амалии «Ҷойгоҳи профессор Абдушукур Абдусатторов дар таҳқиқу нақди адабиёти тоҷик» (Душанбе, 14-уми майи соли 2024). – Душанбе, 2024. – С. 228-240.
- [7-М]. Ориф, И. Илоҳинома / И. Ориф // Энциклопедияи миллии тоҷик. Ҷ. 8. – Душанбе, 2019. – С. 54.
- [8-М]. Ориф, И. Канзу-с-солиқин / И. Ориф // Энциклопедияи миллии тоҷик. Ҷ. 9. – Душанбе, 2020. – С. 428-429.

Ба автореферати диссертатсия аз муассиса ва муҳаққиқони зерин тақризи ба шурои диссертатсионӣ ворид шудаанд:

1. Тақризи номзади илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи адабиёти тоҷики Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ **Зулфиев Гадомад Нурмадович** мусбат буда, дар баробари зикри дастовардҳои илмии диссертант се эрод манзур шудааст:

1. Дар матни автореферат (сах. 6) баъзе калимот зиёд истифода шудаанд. Масалан, калимаҳои «перомун» ва «чанба». Муҳаққиқ метавонист аз муродифоти ин калимаҳо истифода кунад.

2. Дар муқаддима масоили таҳқиқ ва нуктаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда характери умумӣ гирифтаанд.

3. Хатоҳои имлоӣ, услубӣ ва китобатӣ низ дар баъзе саҳифаҳои фишурда аён гашт, ки ислоҳи онҳо мувофиқи матлаб аст. Масалан, калимаи «пажӯҳиш» як бор бо ū-и дароз, бори дигар бо у-и одӣ.

2. Тақризи номзади илмҳои филологӣ, дотсент, мудири кафедраи забони тоҷикӣ ва ҳуҷҷатнигории Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон **Додихудоев Раҷабалӣ Муҳаммадиевич** низ мусбат буда, дар он эрод ба назар намерасад.

3. Тақризи номзади илмҳои филологӣ, дотсент, сардори раёсати таълими Донишгоҳи байналмилалии забонҳои хориҷии Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода **Гадозода Муҳаммадшариф Давлатшоҳ**, дар маҷмӯъ, мусбат буда, дар он ба камбудии зерини автореферат ишора шудааст:

1. Дар матолиби муқаддимотӣ дар қисмати «Робитаи таҳқиқ бо барномаҳо ва мавзӯҳои илмӣ» хуб мебуд, ягон барнома ё дурнамои таълимию адабӣ мушаххасан нишон дода мешуд.

2. Дуруст аст, ки дар услуби илмӣ овардани истилоҳоти соҳавӣ, ибораҳои мураккабаён роиҷ аст. Вале хуб мебуд, агар муаллиф дар таҳияи автореферати мазкур аз баъзе ҷамъбандии арабӣ даст мекашид (давовин, расоил, машоих, мазомин, аносир ва ғайра), зеро роҳҳои дигари ифодаи ҷамъи ин вожаҳо дар забони тоҷикӣ мавҷуданд.

3. Хуб мебуд, дар мавридҳои зарурӣ дар «Қисми асосии таҳқиқ» барои исботи пурраи далелҳои овардашуда намунаҳои шеъри шоир пурратар оварда мешуданд (автореферат, с. 11, 12, 15, 17).

4. Баъзан дар автореферати диссертатсия талабот ва муқаррароти «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ» ба назар гирифта нашудаанд. Чунончи: саҳифаҳои 12, 13, 18, 21.

Шурои диссертатсионӣ қайд менамояд, ки дар асоси иҷро кардани таҳқиқи илмӣ:

- унвонҷӯ Искандари Ориф бо таъя ба назарияҳо ва равишҳои илмӣ-таҳқиқотии самти адабиётшиносӣ ба омӯзиши масъалаҳои интисоби ашъори Абдуллоҳи Ансорӣ ва хусусиятҳои ғоявию бадеии онҳо пардохта, кори илмӣ муҳим ва арзишмандро **ба анҷом расонидааст;**
- пажӯҳиши диссертатсионӣ дар асоси осори бозмонда аз Абдуллоҳи Ансорӣ, дигар манобеи адабию таърихӣ ва тазкираҳо, ки дар онҳо зикре аз шоирии Абдуллоҳи Ансорӣ рафтааст ва ё намунаҳо аз ашъори ӯ оварда шудаанд, сурат гирифтааст. Сарчашмаҳои мазкур дар пояи назария ва равишҳои таҳқиқии муосир **коркард шудаанд;**
- масъалаҳои марбут ба интисоби ашъор, заминаҳои шоиронагии калом, тавсифи осори адиб, табақабандии ашъор ба анвои адабӣ ва хусусиятҳои ғоявию бадеии ашъори Абдуллоҳи Ансорӣ **баррасӣ ва таҳқиқ гардидаанд;**
- дар диссертатсия ҷанбаҳои гуногуни ашъори Абдуллоҳи Ансорӣ **пажӯҳишу баррасӣ гардида**, ҳамчунин, саҳми ӯ дар ташаккули рубоӣи суфиёна **собит шудааст.**

Аҳаммияти назарӣ ва амалии таҳқиқ дар он зоҳир мешавад, ки шахсияти Абдуллоҳи Ансорӣ ҳамчун шоир то кунун ба таври комил омӯхта нашудааст. Бинобар ин, ҳалли дурусти ин масъала аз назари равишшиносии адабпажӯҳии ҷадид муҳим мебошад. Аз ин рӯ, дар кори Искандари Ориф бори аввал масъалаҳои марбут ба интисоб ва хусусиятҳои ғоявию бадеии ашъори Абдуллоҳи Ансорӣ дар қолаби диссертатсия таҳқиқ шудаанд.

Дар раванди пажӯҳишу баррасии мавзӯ аз афкори назарӣ ва таҷрибаҳои илмӣ адабиётшиносон ва шарқшиносони ватанию хориҷӣ, аз ҷумла Евгений Эдуардович Бертелс, Серж де Буркуй, Забехуллоҳи Сафо, Саъид Нафисӣ, Худой Шарифзода, Расул Ҳодизода, Бадриддин Мақсудзода, Мисбоҳиддини Нарзикул, Мухриддин Низомӣ ва дигарон истифода гардида, дастовардҳои илмӣ онҳо ҳамчун заминаҳои назарии таҳқиқ ба кор рафтаанд.

Дар диссертатсия вобаста ба масъалагузориҳои мушаххас аз методҳои муқоисавӣ-таърихӣ, таҳлили сохторӣ ва оморию тавсифӣ истифода шудааст.

Аҳамияти натиҷаҳои бадастовардаи довталаб барои дарёфти дараҷаи илмӣ дар амалия чунин тасдиқ карда мешавад, ки натиҷаю хулосаҳои диссертатсияро дар таҳқиқи минбаъдаи дигар масъалаҳои эҷодии Абдуллоҳи Ансорӣ, асарҳои манзуму мансури адабии асримиёнагӣ, хусусиятҳои жанрию муҳтавоӣ, вижагиҳои хунарии осори манзуму мансур ва масъалаҳои сабк, диди бадеию хунарии мутафаккирони асримиёнагӣ, ҳамчунин, равишҳои пажӯҳиши мавриди назари муаллифро дар таҳқиқоти дигар низ метавон истифода намуд. Аҳамияти амалии таҳқиқ бо он мушаххас мешавад, ки натиҷа ва хулосаҳои илмии бадастомада дар амалияи илми адабиётшиносии тоҷик дар пажӯҳиши масъалаҳои алоқаманд ба хусусиятҳои ғоявию бадеии асарҳои манзуму мансур ва баррасии куллиёту ҷузъиёти коргоҳи эҷодии адибон арзиши муҳим доранд.

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон дод, ки дар таҳқиқи диссертатсионӣ аз концепсияҳои илмӣ ва назарии адабиётшиносони ватанию хориҷӣ ба ҳадди зарурӣ истифода шудааст. Дар маҷмӯъ, дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ аз дақиқии маълумот, мутобиқати ҳаҷми маводи таҳқиқ, коркарди натиҷаҳои он, ҳаҷми интишорот ва интиҳоби дурусти равишҳои таҳқиқ бармеояд. Хулоса ва тавсияҳо дар асоси таҳлили сарчашмаҳо ва таҳқиқи осори назарӣ пешниҳод гардидаанд.

Саҳми шахсии довталаби дарёфти дараҷаи илмиро дараҷаи дарки масъалаҳои дар диссертатсия баррасишуда, натиҷаҳо ва хулосаҳои асосии кор, муқаррароти ба ҳимоя пешниҳодшуда ва мустақил ифода шудани нуқтаи назари ӯ нисбат ба мавзӯи таҳқиқ таъйид мекунад.

Коркарду таҳлил ва баррасии мавзӯи натиҷаи ҷустуҷӯ ва пажӯҳишҳои илмии чандсолаи диссертант буда, саҳми шахсии ӯ дар гирдоварӣ ва таҳқиқи манобеи зиёди илмӣ ва адабӣ перомуни масъалаҳои интисоби ашъори Абдуллоҳи Ансорӣ ва хусусиятҳои ғоявию бадеии онҳо мушаххас мешавад.

Муаллиф бо истифода аз равишҳои илмӣ дар баррасии масъалаҳо, пешниҳоди усулҳо, таҳқиқи масъалаҳои адабиётшиносӣ, муайян сохтани арзиши илмии онҳо, ба низом даровардан ва ҷамъбаст кардани натиҷаҳо, пешниҳоди маълумот ва фароҳам сохтани замина барои таҳқиқоти баъдӣ, интиҳоби мавод ва интишори натиҷаҳои таҳқиқ саҳми назаррас дорад.

Дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D.KOA-020-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз 6-уми феврالی соли 2025 дар бораи сазовор донистани Искандари Ориф ба дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ қарор қабул карда шуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар шурои диссертатсионӣ аз 16 нафар аъзои шуро 15 нафар (фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1-уми октябри соли 2024, №360/шд), аз ҷумла 5 нафар доктори илм ва 1 нафар номзади илм аз рӯи ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик; равобити адабӣ иштирок доштанд.

Аз 15 нафар аъзои шурои диссертатсионии дар ҷаласа иштирокдошта овоз доданд: тарафдор – 14 нафар, муқобил – нест, бюллетенҳои безътибор – 1 адад.

Раиси шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои филологӣ, профессор

Мақсудзода Б.М.

Котиби илмии шурои диссертатсионӣ,
номзади илмҳои филологӣ

Бобомаллаев И.Ҷ.

06.02.2025.